

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 19ης Δεκεμβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινοί κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου – Οδηγία 2009/73/EK – Άρθρο 41, παράγραφος 11 – Επίλυση διαφορών που αφορούν υποχρεώσεις που επιβάλλονται στον διαχειριστή του δικτύου – Διαχρονικά αποτελέσματα των αποφάσεων της αρχής επίλυσης διαφορών – Ασφάλεια δικαίου – Δικαιολογημένη εμπιστοσύνη»

Στην υπόθεση C-236/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασης δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) με απόφαση της 21ης Μαρτίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Μαρτίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

GRDF SA

κατά

Eni Gas & Power France SA,

Direct énergie,

Commission de régulation de l'énergie,

Procureur général près la cour d'appel de Paris,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev, πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz και C. Vajda (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: E. Tanchev

γραμματέας: V. Giacobbo-Peyronnel, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησεως της 6ης Μαρτίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η GRDF SA, εκπροσωπούμενη από τον F. Boucard, τον H. Savoie, και τον D. Théophile, avocats,
- η Eni Gas & Power France SA, εκπροσωπούμενη από τον J. Rousseau και τον F. Prunet, avocats,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

- η Direct énergie, εκπροσωπούμενη από τον F. Molinié, τον O. Fréget και την L. Eskenazi, avocats,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Horrenberger και τον D. Colas καθώς και από την A.-L. Desjonquères και την C. Mosser,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την O. Beynet και την Y. G. Marinova

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Μαΐου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2009/73/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 2003/55/EK (ΕΕ 2009, L 211, σ. 94), και ειδικότερα το άρθρο 41, παράγραφος 11, της οδηγίας αυτής.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της GRDF SA, διαχειριστή του δικτύου διανομής φυσικού αερίου στη Γαλλία και, αφετέρου, της Eni Gas & Power France SA (στο εξής: Eni Gas) και της Direct énergie, προμηθευτών φυσικού αερίου, καθώς και της Commission de régulation de l'énergie (ρυθμιστικής επιτροπής ενέργειας, Γαλλία, στο εξής: CRE) και του Procureur général près la cour d'appel de Paris (γενικού εισαγγελέα Εφετείου Παρισίων, Γαλλία) σχετικά με συμβάσεις μεταφοράς φυσικού αερίου οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα να μετακυλιέται στους προμηθευτές ο κίνδυνος μη εξόφλησης οφειλών από τους τελικούς πελάτες καθώς και η ευθύνη της διαχείρισης της πελατείας.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2003/55/EK

- 3 Το άρθρο 18 της οδηγίας 2003/55/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 98/30/EK (ΕΕ 2003, L 176, σ. 57), επιγραφόταν «Πρόσβαση τρίτων» και προέβλεπε στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την εφαρμογή ενός συστήματος για την πρόσβαση τρίτων στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής και στις εγκαταστάσεις [υγροποιημένου φυσικού αερίου] με βάση δημοσιευμένα τιμολόγια, το οποίο ισχύει για όλους τους επιλέξιμους πελάτες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων προμήθειας, και εφαρμόζεται αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών του δικτύου. Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε τα εν λόγω τιμολόγια, ή οι μέθοδοι που διέπουν τον υπολογισμό τους, να εγκρίνονται πριν τεθούν σε ισχύ από τη ρυθμιστική αρχή που αναφέρεται στο άρθρο 25, παράγραφος 1, τα δε τιμολόγια αυτά και οι μέθοδοι –στην περίπτωση που μόνο μέθοδοι εγκρίνονται– να δημοσιεύονται πριν από την έναρξη ισχύος τους.»

- 4 Κατά το άρθρο 33, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη έπρεπε να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την εν λόγω οδηγία το αργότερο έως την 1η Ιουλίου 2004.

Η οδηγία 2009/73

5 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 6, 25, 30, 32 και 40 της οδηγίας 2009/73 έχουν ως εξής:

«(4) Ωστόσο, υφίστανται σήμερα εμπόδια στην πώληση φυσικού αερίου στην Κοινότητα επί ίσοις όροις και χωρίς διακρίσεις ή μειονεκτήματα. Συγκεκριμένα, δεν παρέχεται ακόμη πρόσβαση στο δίκτυο χωρίς διακρίσεις και με εξίσου αποτελεσματική ρυθμιστική εποπτεία σε όλα τα κράτη μέλη, επειδή το ισχύον νομικό πλαίσιο είναι ανεπαρκές.

[...]

(6) Χωρίς τον αποτελεσματικό διαχωρισμό των δικτύων από τις δραστηριότητες παραγωγής και προμήθειας (“αποτελεσματικός διαχωρισμός”), υπάρχει κίνδυνος διακρίσεων στην εκμετάλλευση των δικτύων, αλλά και στην παροχή κινήτρων στις κάθετα ολοκληρωμένες επιχειρήσεις για να κάνουν τις αναγκαίες επενδύσεις στα δίκτυά τους.

[...]

(25) Η πρόσβαση χωρίς διακρίσεις στο δίκτυο διανομής είναι καθοριστικής σημασίας για την πρόσβαση στους πελάτες λιανικής, στα επόμενα στάδια της αγοράς. Ωστόσο, το ενδεχόμενο διακρίσεων όσον αφορά την πρόσβαση τρίτων και τις επενδύσεις είναι λιγότερο σημαντικό σε επίπεδο διανομής από ό,τι σε επίπεδο μεταφοράς, ενώ η συμφόρηση και η επιρροή των συμφερόντων παραγωγής είναι εν γένει σημαντικότερες απ’ ό,τι σε επίπεδο διανομής. Επιπλέον, ο νομικός και λειτουργικός διαχωρισμός των διαχειριστών συστημάτων διανομής κατέστη υποχρεωτικός, σύμφωνα με την οδηγία 2003/55/EK, μόλις από 1ης Ιουλίου 2007 και τα αποτελέσματά του στην εσωτερική αγορά φυσικού αερίου δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί. Επομένως, οι υφιστάμενοι κανόνες νομικού και λειτουργικού διαχωρισμού είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε αποτελεσματικό διαχωρισμό, εφόσον καθορισθούν με μεγαλύτερη σαφήνεια, εφαρμοστούν ορθά και παρακολουθούνται στενά. Για τη δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού σε επίπεδο λιανικής, οι διαχειριστές των συστημάτων διανομής πρέπει επίσης να μην είναι σε θέση να εκμεταλλευθούν την κάθετη ολοκλήρωσή τους όσον αφορά την ανταγωνιστική θέση τους στην αγορά, ιδίως σε σχέση με οικιακούς και μικρούς μη οικιακούς πελάτες.

[...]

(30) Οι ρυθμιστικοί φορείς θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν αποφάσεις σε κάθε συναφές ρυθμιστικό θέμα προκειμένου να λειτουργεί ορθώς η εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και να είναι πλήρως ανεξάρτητοι από οποιοδήποτε άλλο δημόσιο ή ιδιωτικό συμφέρον. Αυτό δεν εμποδίζει ούτε τον δικαστικό έλεγχο ούτε την κοινοβουλευτική εποπτεία σύμφωνα με το συνταγματικό δίκαιο των κρατών μελών. [...]

[...]

(32) Οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να δύνανται να καθορίζουν ή να εγκρίνουν τιμολόγια ή μεθοδολογίες οι οποίες διέπουν τον υπολογισμό των τιμολογίων, βάσει προτάσεως του διαχειριστή του δικτύου μεταφοράς ή του(των) διαχειριστή(ων) του δικτύου διανομής ή του διαχειριστή συστήματος Υδροποιουμένου Φυσικού Αερίου (ΥΦΑ), ή βάσει προτάσεως με την οποία συμφώνησαν ο(οι) εν λόγω διαχειριστής(ές) και οι χρήστες του δικτύου. Διεκπεραιώνοντας τα καθήκοντα αυτά, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να φροντίζουν ώστε τα τιμολόγια μεταφοράς και διανομής να μην εισάγουν διακρίσεις και να αντικατοπτρίζουν το κόστος, θα πρέπει δε να λαμβάνουν υπόψη τους το μακροπρόθεσμο, οριακό και εξοικονομούμενο κόστος δικτύου από τα μέτρα διαχείρισης της ζήτησης.

[...]

(40) Για την ασφάλεια του εφοδιασμού, θα πρέπει να παρακολουθείται το ισοζύγιο εφοδιασμού/ζήτησης ανά τα κράτη μέλη, και να ακολουθεί η υποβολή σχετικής έκθεσης για την κατάσταση που επικρατεί σε κοινοτικό επίπεδο, λαμβανομένου υπόψη του δυναμικού διασύνδεσης μεταξύ των περιοχών. Η παρακολούθηση θα πρέπει να γίνεται αρκετά νωρίς ώστε σε περίπτωση που διακυβεύεται η ασφάλεια του εφοδιασμού να μπορούν να ληφθούν τα ενδεδειγμένα μέτρα. Η κατασκευή και η συντήρηση των απαιτούμενων υποδομών δικτύου, συμπεριλαμβανομένου του δυναμικού διασύνδεσης, θα πρέπει να συντελεί στο να υπάρχει σταθερός εφοδιασμός αερίου.»

6 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει το αντικείμενό της ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν τη μεταφορά, τη διανομή, την προμήθεια και την αποθήκευση φυσικού αερίου. Ορίζει τους κανόνες σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία του τομέα του φυσικού αερίου, την πρόσβαση στην αγορά, τα κριτήρια και τις διαδικασίες χορήγησης αδειών για τη μεταφορά, τη διανομή, την προμήθεια και την αποθήκευση φυσικού αερίου και για την εκμετάλλευση των δικτύων.»

7 Το άρθρο 32 της εν λόγω οδηγίας τιτλοφορείται «Πρόσβαση τρίτων» και προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν για την εφαρμογή ενός συστήματος πρόσβασης τρίτων στο σύστημα μεταφοράς και διανομής και στις εγκαταστάσεις ΥΦΑ, με βάση δημοσιευμένα τιμολόγια, το οποίο ισχύει για όλους τους επιλέξιμους πελάτες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων προμήθειας, και εφαρμόζεται αντικειμενικά και αμερόληπτα μεταξύ των χρηστών του συστήματος. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα εν λόγω τιμολόγια, ή οι μέθοδοι που διέπουν τον υπολογισμό τους, να εγκρίνονται πριν τεθούν σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 41 από τη ρυθμιστική αρχή που αναφέρεται στο άρθρο 39 παράγραφος 1, τα δε τιμολόγια αυτά και οι μέθοδοι –στην περίπτωση που μόνο μέθοδοι εγκρίνονται– να δημοσιεύονται πριν από την έναρξη ισχύος τους.»

8 Το άρθρο 40 της ίδιας οδηγίας φέρει τον τίτλο «Γενικοί στόχοι της ρυθμιστικής αρχής» και ορίζει τα εξής:

«Κατά την εκτέλεση των ρυθμιστικών καθηκόντων που προσδιορίζονται στην παρούσα οδηγία, η ρυθμιστική αρχή λαμβάνει όλα τα εύλογα μέτρα προς επίτευξη των κατωτέρω στόχων εντός του πλαισίου των καθηκόντων και εξουσιών της που καθορίζονται στο άρθρο 41, διαβουλευόμενη στενά με άλλες σχετικές εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων των αρχών ανταγωνισμού, κατά περίπτωση, και με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων τους:

α) προώθηση, σε στενή συνεργασία με τον Οργανισμό, τις ρυθμιστικές αρχές των λοιπών κρατών μελών και την Επιτροπή, ανταγωνιστικής, ασφαλούς και περιβαλλοντικά βιώσιμης εσωτερικής αγοράς φυσικού αερίου εντός της Κοινότητας και αποτελεσματικό άνοιγμα της αγοράς για όλους τους πελάτες και τους προμηθευτές στην Κοινότητα, και διασφάλιση κατάλληλων συνθηκών για την αποτελεσματική και αξιόπιστη λειτουργία των δικτύων αερίου, λαμβάνοντας υπόψη μακροπρόθεσμους στόχους·

[...]

δ) συμβολή στη διασφάλιση, με τον πλέον αποδοτικό από άποψη κόστους τρόπο, της ανάπτυξης ασφαλών, αξιόπιστων και αποτελεσματικών συστημάτων χωρίς διακρίσεις, προσανατολισμένων προς τον καταναλωτή, και προώθηση της επάρκειας των συστημάτων και, σύμφωνα με τους στόχους γενικής πολιτικής, της ενεργειακής απόδοσης, καθώς επίσης και της ενσωμάτωσης της ευρείας και μικρής κλίμακας παραγωγής φυσικού αερίου από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της διανεμόμενης παραγωγής, τόσο στα δίκτυα μεταφοράς όσο και στα δίκτυα διανομής·

[...]»

- 9 Το άρθρο 41 της οδηγίας 2009/73 επιγράφεται «Καθήκοντα και αρμοδιότητες της ρυθμιστικής αρχής» και έχει ως εξής:

«1. Στη ρυθμιστική αρχή ανατίθενται τα εξής καθήκοντα:

- α) να καθορίζει ή να εγκρίνει, σύμφωνα με διαφανή κριτήρια, ρυθμισμένα τιμολόγια μεταφοράς ή διανομής ή τις μεθόδους υπολογισμού τους·
- β) να εξασφαλίζει τη συμμόρφωση των διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς και διανομής και, όπου συντρέχει περίπτωση, των ιδιοκτητών των συστημάτων, καθώς και όλων των επιχειρήσεων φυσικού αερίου, προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν από την παρούσα οδηγία και από κάθε άλλη συναφή κοινοτική νομοθεσία, μεταξύ άλλων όσον αφορά διασυνοριακά θέματα·

[...]

4. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι ανατίθενται στις ρυθμιστικές αρχές οι αρμοδιότητες που τους παρέχουν τη δυνατότητα να εκτελούν ταχέως και αποτελεσματικά τα καθήκοντα που αναφέρονται στις παραγράφους 1, 3 και 6. Για το σκοπό αυτό, οι ρυθμιστικές αρχές διαθέτουν τουλάχιστον τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) να εκδίδουν δεσμευτικές αποφάσεις για τις επιχειρήσεις φυσικού αερίου·

[...]

6. Οι ρυθμιστικές αρχές είναι υπεύθυνες για τον καθορισμό ή την έγκριση, σε επαρκή χρόνο πριν από την έναρξη ισχύος τους, τουλάχιστον των μεθοδολογιών οι οποίες χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό ή τον καθορισμό των όρων και των προϋποθέσεων για:

- α) τη σύνδεση και την πρόσβαση στα εθνικά δίκτυα, συμπεριλαμβανομένων των τιμολογίων μεταφοράς και διανομής, καθώς και των όρων, προϋποθέσεων και τιμολογίων πρόσβασης στις εγκαταστάσεις ΥΦΑ. Τα εν λόγω τιμολόγια ή μεθοδολογίες καθιστούν δυνατή την πραγματοποίηση των αναγκαίων επενδύσεων στα δίκτυα και τις εγκαταστάσεις ΥΦΑ, κατά τρόπον ώστε οι επενδύσεις αυτές να διασφαλίζουν τη βιωσιμότητα των δικτύων και των εγκαταστάσεων ΥΦΑ·

[...]

10. Οι ρυθμιστικές αρχές έχουν το δικαίωμα να απαιτούν από τους διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς, αποθήκευσης, ΥΦΑ και διανομής να τροποποιούν, αν χρειάζεται, τους όρους και προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των τιμολογίων και των μεθοδολογιών που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, προκειμένου να εξασφαλίζεται η αναλογικότητα και η αμερόληπτη εφαρμογή τους. [...]

11. Οποιοδήποτε μέρος έχει να υποβάλει καταγγελία κατά διαχειριστών συστημάτων μεταφοράς, αποθήκευσης, ΥΦΑ ή διανομής σε συνάρτηση με τις υποχρεώσεις των συγκεκριμένων διαχειριστών βάσει της οδηγίας, μπορεί να υποβά[λ]ει την καταγγελία στις ρυθμιστικές αρχές, οι οποίες, ενεργώντας ως αρχή επίλυσης των διαφορών, εκδίδουν απόφαση εντός δύο μηνών από την παραλαβή της καταγγελίας. [...]

[...]»

Οδηγία 2009/72/EK

- 10 Η οδηγία 2009/72/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/EK (ΕΕ 2009, L 211, σ. 55), προβλέπει, στο άρθρο 37, παράγραφος 11, ότι «[ο]ποιοδήποτε μέρος έχει να υποβάλει καταγγελία κατά διαχειριστών δικτύου μεταφοράς ή διανομής που αφορά υποχρεώσεις του διαχειριστή που απορρέουν από την παρούσα οδηγία, μπορεί να υποβάλει την καταγγελία στη ρυθμιστική αρχή, η οποία, ενεργώντας ως αρχή επίλυσης των διαφορών, εκδίδει απόφαση εντός δύο μηνών από τη λήψη της καταγγελίας».

Το γαλλικό δίκαιο

- 11 Το άρθρο L. 134-20 του code de l'énergie (κώδικα για την ενέργεια), όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο, προβλέπει στο δεύτερο και στο τρίτο εδάφιο τα εξής:

«Η απόφαση της [αρμόδιας για την επίλυση των διαφορών και για τις κυρώσεις] επιτροπής, με την οποία μπορεί να επιβάλλονται και χρηματικές ποινές, είναι αιτιολογημένη και ορίζει ποιες τεχνικές και οικονομικές προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται προς επίλυση της διαφοράς, ώστε η πρόσβαση στα δίκτυα, συστήματα και εγκαταστάσεις που αναφέρονται στο άρθρο L. 134-19 ή η χρήση τους να είναι, κατά περίπτωση, διασφαλισμένη.

Εφόσον είναι αναγκαίο για την επίλυση της διαφοράς, η επιτροπή μπορεί να καθορίζει, κατά τρόπο αντικειμενικό, διαφανή, αμερόληπτο και αναλογικό, τους όρους προσβάσεως στα εν λόγω δίκτυα, συστήματα και εγκαταστάσεις ή τους όρους χρήσεως αυτών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 12 Η Poweo και η Direct énergie, δύο εταιρίες οι οποίες προμηθεύουν φυσικό αέριο, συνήψαν στις 21 Ιουνίου 2005 και στις 21 Νοεμβρίου 2008, αντιστοίχως, με την GRDF, διαχειριστή του δικτύου διανομής φυσικού αερίου στην Γαλλία, δύο συμβάσεις μεταφοράς φυσικού αερίου στο δίκτυο διανομής (στο εξής: επίμαχες συμβάσεις). Εν συνεχεία, η Poweo και η Direct énergie έγιναν Poweo-Direct énergie και αργότερα Direct énergie.
- 13 Οι επίμαχες συμβάσεις περιελάμβαναν ρήτρα διαμεσολάβησης η οποία υποχρέωνε τους προμηθευτές να παρέχουν, στο πλαίσιο των καλούμενων «ενιαίων» συμβάσεων με τον τελικό πελάτη, ήτοι συμβάσεων που κάλυπταν τόσο την προμήθεια όσο και τη διανομή αερίου, υπηρεσίες διαμεσολάβησης για λογαριασμό της GRDF στους τελικούς πελάτες, χωρίς να μπορούν να διαπραγματευτούν την τιμή ή τους όρους εκτέλεσεως των υπηρεσιών αυτών. Από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι οι προμηθευτές έπρεπε να εισπράττουν από τους τελικούς πελάτες τα ποσά τα οποία οι τελευταίοι όφειλαν βάσει των χρεώσεων για τις υπηρεσίες διανομής που είχε παράσχει η GRDF και εν συνεχεία να της τα αποδίδουν. Μάλιστα, οι προμηθευτές υποχρεούνταν να της καταβάλουν τα εν λόγω ποσά ακόμη και στην περίπτωση που ο τελικός πελάτης δεν είχε πληρώσει. Κατά τον τρόπο αυτό, μέσω της ρήτρας διαμεσολάβησης, η GRDF μετακύλιε στην Direct énergie τον κίνδυνο μη εξόφλησης των οφειλών.
- 14 Στις 22 Ιουλίου 2013 η Direct énergie προσέφυγε ενώπιον της Comité de règlement des différends et des sanctions (αρμόδιας για την επίλυση των διαφορών και τις κυρώσεις επιτροπής) της CRE (στο εξής: Cordis), θεωρώντας ότι η ρήτρα διαμεσολάβησης αντέβαινε στην εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία. Ζήτησε από την Cordis, αφενός, να υποχρεώσει την GRDF να εναρμονίσει τις συμβάσεις της με την εφαρμοστέα νομοθεσία στον τομέα της ενέργειας και, αφετέρου, να καθορίσει την τιμή για τις υπηρεσίες διαμεσολάβησης οι οποίες παρέχονται από τον προμηθευτή για λογαριασμό του

διαχειριστή του δικτύου στο πλαίσιο της ενιαίας σύμβασης που συνάπτεται με τον τελικό πελάτη. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον της Cordis υπέβαλε παρατηρήσεις η Eni Gas, μια άλλη εταιρία που προμηθεύει φυσικό αέριο.

- 15 Κρίνοντας ότι η ρήτρα διαμεσολάβησης αντέβαινε στην εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία, η Cordis υποχρέωσε, με απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2014, την GRDF να διαβιβάσει στην Direct énergie «τροποποιητική σύμβαση η οποία θα προσαρμόζει το συμβατικό καθεστώς σε εκείνο που θα έπρεπε να ισχύει εάν [οι επίμαχες συμβάσεις] ήταν εξαρχής σύμφων[ες] με την ισχύουσα νομοθεσία». Επιπλέον, η Cordis διευκρίνισε ότι η αρμοδιότητά της εκτεινόταν σε ολόκληρη τη χρονική περίοδο την οποία κάλυπτε η διαφορά που υποβλήθηκε στην κρίση της, υπό την επιφύλαξη των κανόνων περί παραγραφής που ίσχυαν εν προκειμένω, χωρίς να έχει σημασία ο χρόνος κατά τον οποίο ανέκυψε η διαφορά μεταξύ των μερών.
- 16 Οι GRDF, Direct énergie και Eni Gas άσκησαν, η καθεμία χωριστά, προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του cour d'appel de Paris (εφετείου Παρισίων, Γαλλία).
- 17 Με απόφαση της 2ας Ιουνίου 2016, το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισίων) επικύρωσε, κατ' ουσίαν, την απόφαση της Cordis. Υποχρέωσε την GRDF να προτείνει τροποποίηση των επίμαχων συμβάσεων η οποία θα ορίζει ότι η ρήτρα διαμεσολάβησης λογίζεται ως ουδέποτε συμφωνηθείσα. Επιπλέον, το δικαστήριο αυτό υποχρέωσε την GRDF να καταβάλει στην Direct énergie, με ισχύ από την ημέρα υπογραφής των συμβάσεων εκείνων, αμοιβή δίκαιη και ανάλογη προς το εξοικονομούμενο κόστος για τις υπηρεσίες διαμεσολάβησης τις οποίες παρείχε η Direct énergie στους πελάτες της.
- 18 Η GRDF άσκησε αναίρεση κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Cour de cassation (Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Γαλλία). Μεταξύ των αιτιάσεών της κατά της αποφάσεως του cour d'appel de Paris, η GRDF προέβαλε ως λόγο αναίρεσεως ότι, κατ' ουσίαν, ο αναδρομικός χαρακτήρας της απόφασης της Cordis, της οποίας τα αποτελέσματα ανατρέχουν σε χρόνο προγενέστερο της γένεσης της διαφοράς, αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει, παραπέμποντας στην απόφαση της 13ης Μαρτίου 2008, Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening κ.λπ. (C-383/06 έως C-385/06, EU:C:2008:165, σκέψη 55), ότι το Δικαστήριο έχει κατοχυρώσει την αρχή της ασφάλειας δικαίου και έχει δεχθεί ότι αυτή μπορεί να υπερισχύει της αποτελεσματικής εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.
- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει η οδηγία 2009/73 [...] και ιδίως το άρθρο 41, παράγραφος 11, την έννοια ότι στη ρυθμιστική αρχή πρέπει να αναγνωρίζεται, όταν επιλύει ορισμένη διαφορά, η εξουσία να λαμβάνει απόφαση που να ισχύει για όλο το χρονικό διάστημα το οποίο αφορά η κρινόμενη διαφορά, χωρίς να έχει σημασία το πότε ακριβώς αυτή ανέκυψε μεταξύ των μερών, ιδίως αντλώντας τις προβλεπόμενες έννομες συνέπειες από το γεγονός ότι μια σύμβαση αντιβαίνει στις διατάξεις της οδηγίας, με την έκδοση αποφάσεως της οποίας τα αποτελέσματα να καλύπτουν όλη τη διάρκεια της συμβατικής περιόδου;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 21 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η GRDF υποστήριξε ότι η υπό κρίση διαφορά αφορά παροχή υπηρεσίας από προμηθευτή φυσικού αερίου προς όφελος του διαχειριστή του δικτύου διανομής και ότι μια τέτοια παροχή υπηρεσιών δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/73. Κατά την ίδια, η οδηγία αυτή διέπει αποκλειστικώς την παροχή υπηρεσιών από διαχειριστή του δικτύου διανομής φυσικού αερίου προς όφελος των προμηθευτών.

- 22 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να ευδοκιμήσει.
- 23 Βάσει του άρθρου 1 της οδηγίας 2009/73, η οδηγία θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν τη μεταφορά, τη διανομή, την προμήθεια και την αποθήκευση φυσικού αερίου. Ρυθμίζει τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας του τομέα του φυσικού αερίου, την πρόσβαση στην αγορά, τα κριτήρια και τις διαδικασίες χορήγησης αδειών για τη μεταφορά, τη διανομή, την προμήθεια και την αποθήκευση φυσικού αερίου και την εκμετάλλευση των δικτύων.
- 24 Το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73 ορίζει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν για την εφαρμογή ενός συστήματος πρόσβασης των τρίτων στα δίκτυα διανομής, υπέρ όλων των επιλέξιμων πελατών περιλαμβανομένων των επιχειρήσεων προμήθειας. Το σύστημα αυτό, το οποίο στηρίζεται σε δημοσιευμένα τιμολόγια, πρέπει να εφαρμόζεται στους χρήστες του δικτύου με τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο. Προς τον σκοπό αυτό, το άρθρο 41, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', της οδηγίας αυτής αναθέτει στη ρυθμιστική αρχή το καθήκον να καθορίζει ή να εγκρίνει, σύμφωνα με διαφανή κριτήρια, τα τιμολόγια διανομής ή τις μεθόδους υπολογισμού τους, καθώς και να εξασφαλίζει τη συμμόρφωση των διαχειριστών δικτύου διανομής προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν από την εν λόγω οδηγία. Βάσει του άρθρου 41, παράγραφος 10, της ίδιας οδηγίας, η ρυθμιστική αρχή έχει το δικαίωμα να απαιτεί από τους διαχειριστές του συστήματος να τροποποιούν, αν χρειάζεται, τους όρους και τις προϋποθέσεις της σύνδεσης και της πρόσβασης στο δίκτυο, καθώς και τα ως άνω τιμολόγια. Επιπλέον, κατά το άρθρο 41, παράγραφος 11, της οδηγίας 2009/73, όποιος επιθυμεί να υποβάλει καταγγελία κατά διαχειριστή δικτύου διανομής όσον αφορά τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στον διαχειριστή από την οδηγία αυτή μπορεί να απευθυνθεί στη ρυθμιστική αρχή, η οποία, ενεργώντας ως αρχή επίλυσης των διαφορών (στο εξής: Αρχή επίλυσης διαφορών), εκδίδει απόφαση εντός δύο μηνών από τη λήψη της καταγγελίας.
- 25 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η ενώπιον της Cordis διαφορά μεταξύ της Direct énergie, προμηθευτή φυσικού αερίου, και της GRDF, του διαχειριστή του δικτύου διανομής του τύπου αυτού ενέργειας στη Γαλλία, αφορούσε κατ' ουσίαν την υποχρέωση την οποία είχε επιβάλει η GRDF στην Direct énergie, ως προϋπόθεση για την πρόσβαση στο γαλλικό δίκτυο διανομής, να αναλάβει τον κίνδυνο μη εξόφλησης των οφειλών των τελικών πελατών από χρεώσεις για τις υπηρεσίες διανομής φυσικού αερίου. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως βασίζεται στη σκέψη ότι μια τέτοια πρακτική δεν συνάδει με την οδηγία 2009/73. Συνεπώς, η διαφορά εμπίπτει σαφώς στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/73.
- 26 Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει επί του υποβληθέντος προδικαστικού ερωτήματος.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 27 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως βασίζεται στην κρίση ότι δεν συνάδει με τις διατάξεις της οδηγίας 2009/73 η συμβατική πρακτική διαχειριστή του δικτύου διανομής, η οποία συνίσταται στην επιβολή στους προμηθευτές αερίου της υποχρέωσης να αναλάβουν τον κίνδυνο μη εξόφλησης των οφειλών των τελικών πελατών από χρεώσεις για τις υπηρεσίες διανομής φυσικού αερίου, ως προϋπόθεσης για την πρόσβασή τους στο εθνικό δίκτυο διανομής. Στον βαθμό που η παραδοχή δεν αμφισβητήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, η εξέταση του υποβληθέντος προδικαστικού ερωτήματος στηρίζεται σε αυτήν.
- 28 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2009/73 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση που Αρχή επίλυσης διαφορών κατά την έννοια του άρθρου 41, παράγραφος 11, της ως άνω οδηγίας επιληφθεί διαφοράς σχετικής, μεταξύ άλλων, με σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου και εκδώσει απόφαση με την οποία υποχρεώνει ένα εκ των εμπλεκομένων στη διαφορά μερών να τροποποιήσει την εν λόγω σύμβαση ώστε να είναι σύμφωνη

με το δίκαιο της Ένωσης για όλη τη συμβατική περίοδο, τα αποτελέσματα της απόφασης αυτής δεν επιτρέπεται να εκτείνονται στην κατάσταση όπως είχε διαμορφωθεί μεταξύ των μερών της διαφοράς πριν από τη γένεσή της.

- 29 Υπενθυμίζεται ότι, βάσει του άρθρου 41, παράγραφος 11, της οδηγίας 2009/73, όποιος επιθυμεί να υποβάλει καταγγελία κατά διαχειριστή δικτύου διανομής όσον αφορά τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στον διαχειριστή από την οδηγία αυτή μπορεί να απευθυνθεί στη ρυθμιστική αρχή, η οποία, ενεργώντας ως Αρχή επίλυσης διαφορών, εκδίδει απόφαση εντός δύο μηνών από τη λήψη της καταγγελίας.
- 30 Κατά πάγια νομολογία, από τις απαιτήσεις τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας συνάγεται ότι το γράμμα μιας διατάξεως του δικαίου της Ένωσης που δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της πρέπει κατά κανόνα να ερμηνεύεται κατά τρόπο αυτοτελή και ενιαίο σε ολόκληρη την Ένωση, με γνώμονα όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή και τον σκοπό που επιδιώκει η οικεία κανονιστική ρύθμιση (απόφαση της 23ης Μαΐου 2019, WB, C-658/17, EU:C:2019:444, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 31 Όπως ορθώς διαπιστώνει το αιτούν δικαστήριο, το γράμμα του άρθρου 41, παράγραφος 11, της οδηγίας 2009/73 δεν διευκρινίζει ποια είναι τα διαχρονικά αποτελέσματα των αποφάσεων που λαμβάνει η Αρχή επίλυσης διαφορών, και, πιο συγκεκριμένα, κατά πόσον αυτά μπορούν να ανατρέχουν σε χρόνο προγενέστερο της γένεσης της διαφοράς.
- 32 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 41, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2009/73 αναθέτει στη ρυθμιστική αρχή το καθήκον να εξασφαλίζει τη συμμόρφωση των διαχειριστών δικτύου διανομής προς τις υποχρεώσεις που υπέχουν από την οδηγία αυτή. Μεταξύ των υποχρεώσεων του διαχειριστή ενός δικτύου καταλέγεται και εκείνη που επιβάλλεται από το άρθρο 32, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας και αφορά την εφαρμογή ενός συστήματος πρόσβασης τρίτων στα δίκτυα διανομής, το οποίο πρέπει να εφαρμόζεται αντικειμενικά και αμερόληπτα μεταξύ των χρηστών του δικτύου.
- 33 Για να καταστεί δυνατό στις ρυθμιστικές αυτές αρχές να εκπληρώσουν το ως άνω καθήκον τους, τα κράτη μέλη μεριμνούν, βάσει του άρθρου 41, παράγραφος 10, της οδηγίας 2009/73, ώστε να διαθέτουν οι εν λόγω αρχές την αναγκαία εξουσία προκειμένου, μεταξύ άλλων, να λαμβάνουν, έναντι των εταιριών φυσικού αερίου, δεσμευτικές αποφάσεις για την τροποποίηση από τις τελευταίες, αν χρειάζεται, των όρων και προϋποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων των τιμολογίων, ώστε να εξασφαλίζεται η αναλογικότητα και η αμερόληπτη εφαρμογή των τελευταίων.
- 34 Όσον αφορά τον επιδιωκόμενο από την οδηγία 2009/73 σκοπό, αυτός συνίσταται στην επίτευξη μιας εντελώς και πραγματικά ανοικτής και ανταγωνιστικής εσωτερικής αγοράς του φυσικού αερίου, στην οποία όλοι οι καταναλωτές μπορούν να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους και όλοι οι προμηθευτές μπορούν ελεύθερα να προμηθεύουν τους πελάτες τους με τα προϊόντα τους (πρβλ. απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE, C-121/15, EU:C:2016:637, σκέψη 26). Προς τούτο, όπως προκύπτει και από το άρθρο 1 της οδηγίας 2009/73, η οδηγία αυτή αποσκοπεί στη θέσπιση κοινών κανόνων σχετικά με τη μεταφορά, τη διανομή, την προμήθεια και την αποθήκευση φυσικού αερίου (πρβλ. διάταξη της 14ης Μαΐου 2019, Acea Energia κ.λπ., C-406/17 έως C-408/17 και C-417/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:404, σκέψη 54). Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 6, 25 και 40 της ίδιας οδηγίας εκφράζουν, συναφώς, τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να διασφαλίσει πρόσβαση χωρίς διακρίσεις στα δίκτυα διανομής φυσικού αερίου (πρβλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2013, Essent κ.λπ., C-105/12 έως C-107/12, EU:C:2013:677, σκέψη 65).
- 35 Συνεπώς, πρέπει κατ' αρχάς να απορριφθεί το επιχείρημα της GRDF ότι οι αποφάσεις της Αρχής επίλυσης διαφορών είναι διοικητικές αποφάσεις των οποίων τα αποτελέσματα δεν μπορούν να ανατρέχουν σε χρόνο προγενέστερο της γένεσης της διαφοράς μεταξύ των μερών. Μια τέτοια

ερμηνεία θα αντέβαινε στους σκοπούς της οδηγίας 2009/73 και θα την καθιστούσε άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας. Όπως επισήμανε και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις γραπτές παρατηρήσεις της, πρέπει να ληφθεί υπόψη η πάγια νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία η υποχρέωση διασφάλισης της πλήρους αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης, μεταξύ άλλων μέσω της εξάλειψης των συνεπειών μιας παραβίασεως του δικαίου της Ένωσης, βαρύνει τα εθνικά δικαστήρια αλλά και, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, όλα τα όργανα του οικείου κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών αρχών (πρβλ. αποφάσεις της 12ης Ιουνίου 1990, Γερμανία κατά Επιτροπής, C-8/88, EU:C:1990:241, σκέψη 13· της 7ης Ιανουαρίου 2004, Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, σκέψη 64, και της 4ης Δεκεμβρίου 2018, Minister for Justice and Equality και Commissioner of An Garda Síochána, C-378/17, EU:C:2018:979, σκέψεις 38 και 39).

- 36 Εν συνεχεία, βεβαίως, βάσει του άρθρου 41, παράγραφος 11, της οδηγίας 2009/73, η Αρχή επίλυσης διαφορών πρέπει να εκδώσει απόφαση εντός δύο μηνών από τη λήψη της καταγγελίας. Εντούτοις, αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζει η GRDF στις γραπτές παρατηρήσεις της, τούτο δεν σημαίνει ότι η αρχή αυτή δεν μπορεί να εκδώσει απόφαση της οποίας τα αποτελέσματα θα εκτείνονται σε χρόνο προγενέστερο της γένεσης της διαφοράς μεταξύ των μερών. Ειδικότερα, οι διαδικαστικές προθεσμίες δεν ασκούν καμία επιρροή στο τυχόν διαχρονικό αποτέλεσμα της απόφασης της Αρχής επίλυσης διαφορών.
- 37 Τέλος, όσον αφορά το γεγονός ότι, εν προκειμένω, οι επίμαχες συμβάσεις συνήφθησαν πριν από τη θέση σε ισχύ της οδηγίας 2009/73, υπενθυμίζεται ότι η εν λόγω οδηγία δεν εισάγει ένα νέο καθεστώς, αλλά αποτελεί άμεση συνέχεια της οδηγίας 2003/55, την οποία η οδηγία 2009/73 κατήργησε και αντικατέστησε. Επομένως, η τελευταία αυτή οδηγία επιδιώκει τους ίδιους σκοπούς με εκείνους που επιδίωκε η οδηγία 2003/55 και δεν τροποποιεί το περιεχόμενο των ουσιαστικού δικαίου διατάξεων της οδηγίας εκείνης ούτε των σχετικών με την πρόσβαση στο δίκτυο διανομής, οι οποίες προβλέπονταν στο άρθρο 18 της οδηγίας 2003/55 και πλέον στο άρθρο 32 της οδηγίας 2009/73 (πρβλ. απόφαση της 26ης Μαρτίου 2015, Επιτροπή κατά Moravia Gas Storage, C-596/13 P, EU:C:2015:203, σκέψη 37).
- 38 Εν προκειμένω, από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι οι επίμαχες συμβάσεις συνήφθησαν στη διάρκεια των ετών 2005 και 2008, ήτοι μετά την 1η Ιουλίου 2004, ημερομηνία κατά την οποία τα κράτη μέλη όφειλαν, δυνάμει του άρθρου 33, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/55, να έχουν μεταφέρει τη συγκεκριμένη οδηγία στην εσωτερική έννομη τάξη τους.
- 39 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα αποτελέσματα απόφασης που λαμβάνει μια Αρχή επίλυσης διαφορών, κατά την έννοια του άρθρου 41, παράγραφος 11, της οδηγίας αυτής, καλύπτουν και την κατάσταση όπως είχε διαμορφωθεί μεταξύ των μερών που εμπλέκονται στη διαφορά ενώπιον της Αρχής προτού ανακύψει η διαφορά αυτή. Ως εκ τούτου, απόφαση η οποία υποχρεώνει το ένα εκ των εμπλεκόμενων στη διαφορά μερών να τροποποιήσει τη σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου προκειμένου αυτή να είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης για όλη τη συμβατική περίοδο δεν αντιβαίνει στην ως άνω διάταξη.
- 40 Αυτή η ερμηνεία του άρθρου 41, παράγραφος 11, της οδηγίας 2009/73 δεν αναιρείται ούτε από την αρχή της ασφάλειας δικαίου ούτε από την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, τις οποίες επικαλείται η GRDF.
- 41 Όταν τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα με τα οποία θέτουν σε εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης, υποχρεούνται να τηρούν τις γενικές αρχές του δικαίου αυτού (απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, Ministru kabinet, C-120/17, EU:C:2018:638, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 42 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου επιτάσσει, αφενός, οι κανόνες δικαίου να είναι σαφείς και ακριβείς και, αφετέρου, η εφαρμογή τους να είναι προβλέψιμη από τους διοικουμένους (πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, Călin, C-676/17, EU:C:2019:700, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 43 Το Δικαστήριο έχει βεβαίως κρίνει επ' αυτού, αφενός, ότι μπορεί, κατ' εξαίρεση και για επιτακτικούς λόγους ασφάλειας δικαίου, να αποφασίσει ότι διάταξη του εθνικού δικαίου που έχει κριθεί αντίθετη προς κανόνα του δικαίου της Ένωσης είναι δυνατό να εξακολουθήσει προσωρινά να εφαρμόζεται και, αφετέρου, ότι μπορεί κατ' εξαίρεση να επιτραπεί σε εθνικό δικαστήριο, υπό τον όρο ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις τις οποίες αποκλειστικώς αρμόδιο να προσδιορίσει είναι το Δικαστήριο, να κάνει χρήση εθνικής διάταξης που του παρέχει την εξουσία να διατηρήσει σε ισχύ ορισμένα έννομα αποτελέσματα ακυρωθείσας εθνικής πράξης, λόγω συνδρομής επιτακτικών λόγων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και την ασφάλεια του εφοδιασμού του οικείου κράτους μέλους με ηλεκτρική ενέργεια (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, *Inter-Environnement Wallonie και Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, C-411/17, EU:C:2019:622, σκέψεις 177 έως 179).
- 44 Εντούτοις, ακόμα και αν υποθεθεί ότι έπρεπε να θεωρηθεί ότι η GRDF ζητεί με την επιχειρηματολογία της κάτι τέτοιο, πρέπει να αποκλειστεί εξαρχής το ενδεχόμενο να επιτραπεί στο αιτούν δικαστήριο να περιορίσει τα διαχρονικά αποτελέσματα της ακύρωσης πράξης του εσωτερικού δικαίου που είναι αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο δεν παρέθεσε συγκεκριμένα στοιχεία ικανά να τεκμηριώσουν ότι συντρέχουν συγκεκριμένοι κίνδυνοι ανασφάλειας δικαίου οι οποίοι οφείλονται στο γεγονός ότι τα αποτελέσματα της απόφασης της Cordis, βάσει του άρθρου 41, παράγραφος 11, της οδηγίας 2009/73, εκτείνονται στην κατάσταση όπως είχε διαμορφωθεί μεταξύ των μερών που εμπλέκονται στην ενώπιόν της διαφορά πριν από τη γένεση της διαφοράς αυτής (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 27ης Ιουνίου 2019, *Belgisch Syndicaat van Chiropraxie κ.λπ.*, C-597/17, EU:C:2019:544, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 45 Τέλος, η GRDF επικαλείται την αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθόσον, εν προκειμένω, οι επιχειρηματίες μπορούσαν δικαιολογημένα να στηρίξουν την εμπιστοσύνη τους στη νομιμότητα των συμβάσεων μεταφοράς, λόγω της διαπραγμάτευσης των συμβάσεων αυτών υπό την αιγίδα και τον έλεγχο της CRE, βάσει του άρθρου 41, παράγραφος 6, της οδηγίας 2009/73.
- 46 Συναφώς, το δικαίωμα επίκλησης της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης έχουν όλοι οι διοικούμενοι στους οποίους εθνική διοικητική αρχή δημιούργησε βάσιμες προσδοκίες, παρέχοντάς τους συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις (απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, *Ministru kabinet*, C-120/17, EU:C:2018:638, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 47 Επομένως, είναι σκόπιμο να εξεταστεί αν οι πράξεις της οικείας διοικητικής αρχής δημιούργησαν στον διοικούμενο δικαιολογημένη εμπιστοσύνη και, εάν τούτο ισχύει, να αποδειχθεί ο δικαιολογημένος χαρακτήρας της εμπιστοσύνης αυτής (απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, *Ministru kabinet*, C-120/17, EU:C:2018:638, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 48 Πλην όμως, εν προκειμένω, μολονότι η GRDF ισχυρίζεται ότι η διαπραγμάτευση των επίμαχων συμβάσεων έγινε υπό την αιγίδα και τον έλεγχο της CRE, δεν αναφέρθηκε εντούτοις σε συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις εκ μέρους της εν λόγω εθνικής αρχής ως προς τη συμβατότητα της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης ρήτρας διαμεσολάβησης με το δίκαιο της Ένωσης.
- 49 Επιπλέον, από την απόφαση περί παραπομπής καθώς και από τις γραπτές παρατηρήσεις που υπέβαλε η Eni Gas φαίνεται να προκύπτει ότι η Cordis, η οποία είναι επίσης η αρχή επίλυσης διαφορών για τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας κατ' άρθρο 37, παράγραφος 11, της οδηγίας 2009/72, είχε εκδώσει, ήδη από το έτος 2008, στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, αποφάσεις όμοιες με την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία αφορά τον τομέα του φυσικού αερίου. Έτσι, υπό την επιφύλαξη σχετικού ελέγχου από το αιτούν δικαστήριο, η Cordis φαίνεται ότι είχε κρίνει ότι αντιβαίνει στην οδηγία 2009/72 συμβατική ρήτρα βάσει της οποίας ο διαχειριστής του δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας μετακυλίζει στους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας τον κίνδυνο μη εξόφλησης οφειλών από χρεώσεις διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι οι οδηγίες 2009/72 και 2009/73 επιδιώκουν τους ίδιους σκοπούς, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και εκείνος της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης στα δίκτυα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας ή αερίου (πρβλ. απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2013, *Essent κ.λπ.*, C-105/12 έως C-107/12, EU:C:2013:677, σκέψη 65).

- 50 Επιπλέον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν μπορεί να γίνει επίκληση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης έναντι σαφούς διάταξης του δικαίου της Ένωσης, η δε αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης συμπεριφορά εθνικής αρχής επιφορτισμένης με την εφαρμογή του δικαίου αυτού δεν μπορεί να θεμελιώσει την ύπαρξη δικαιολογημένης εμπιστοσύνης εκ μέρους του διοικουμένου ότι θα τύχει μεταχείρισης αντίθετης προς το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 7ης Αυγούστου 2018, *Ministru kabinets*, C-120/17, EU:C:2018:638, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 51 Υπό τις συνθήκες αυτές, φαίνεται, υπό την επιφύλαξη σχετικού ελέγχου από το αιτούν δικαστήριο, ότι οι πράξεις της ρυθμιστικής αρχής, ήτοι η έγκριση των όρων και προϋποθέσεων διανομής, περιλαμβανομένων των τιμολογίων, βάσει του άρθρου 41, παράγραφος 6, στοιχείο α', της οδηγίας 2009/73, δεν ήταν ικανές να δημιουργήσουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στην GRDF ότι η ρήτρα της διαμεσολάβησης ήταν και αυτή σύμφωνη προς την αρχή της ισότιμης πρόσβασης στο δίκτυο διανομής, την οποία προβλέπει η οδηγία.
- 52 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 2009/73 έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που Αρχή επίλυσης διαφορών κατά την έννοια του άρθρου 41, παράγραφος 11, της ως άνω οδηγίας επιληφθεί διαφοράς σχετικής, μεταξύ άλλων, με σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου και εκδώσει απόφαση με την οποία υποχρεώνει ένα εκ των εμπλεκόμενων στη διαφορά μερών να τροποποιήσει την εν λόγω σύμβαση ώστε να είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης για όλη τη συμβατική περίοδο, τα αποτελέσματα της απόφασης αυτής επιτρέπεται να εκτείνονται και στην κατάσταση όπως είχε διαμορφωθεί μεταξύ των μερών της διαφοράς πριν από τη γένεσή της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 53 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Η οδηγία 2009/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 2003/55/ΕΚ, έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που Αρχή επίλυσης διαφορών κατά την έννοια του άρθρου 41, παράγραφος 11, της ως άνω οδηγίας επιληφθεί διαφοράς σχετικής, μεταξύ άλλων, με σύμβαση μεταφοράς φυσικού αερίου και υποχρεώσει ένα εκ των εμπλεκόμενων στη διαφορά μερών να τροποποιήσει την εν λόγω σύμβαση ώστε να είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης για όλη τη συμβατική περίοδο, τα αποτελέσματα της απόφασης αυτής επιτρέπεται να εκτείνονται και στην κατάσταση όπως είχε διαμορφωθεί μεταξύ των μερών της διαφοράς πριν από τη γένεσή της.

(υπογραφές)